

Članak 13.

U članku 130. u točki f) umjesto točke stavlja se zarez i dodaju nove toč. g), h) i i) koje glase:

- g) upućena u drugu instituciju ili pravnu osobu;
- h) upućena u inozemstvo u operacije kolektivne sigurnosti, operacije potpore miru i ispunjenje međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine;
- i) u vojno-diplomatskim zastupstvima."

Članak 14.

U članku 133. stavak (2) mijenja se i glasi:
"(2) Ministar obrane postavlja časnike na prijedlog načelnika Zajedničkog stožera Oružanih snaga."

Iza stavka (2) dodaje se novi stavak (3), koji glasi:

"(3) Načelnik Zajedničkog stožera Oružanih snaga postavlja dočasnike i vojnike."

Članak 15.

U članku 134. u stavku (1) Zakona na hrvatskome jeziku, riječ "puku" zamjenjuje se riječju "pukovniji".

Članak 16.

U članku 138. iza stavka (3) dodaje se novi stavak (4), koji glasi:

"(4) Vršitelj dužnosti može se odrediti za formacijsko mjesto istog neposredno višeg čina, odnosno neposredno nižeg čina."

Dosadašnji st. (4) i (5) postaju st. (5) i (6).

Članak 17.

U članku 144. u stavku (2) iza riječi "ako" dodaje se riječi: "se nalazi na bolovanju dulje od šest mjeseci neprekidno ili osam mjeseci s prekidima u posljednjih 12 mjeseci ili".

Članak 18.

U članku 145. u stavku (1) iza riječi "raspolaganje" dodaje se zarez i riječi: "u trajanju od šest mjeseci,".

U stavku (2) briše se točka c).

Članak 19.

U članku 149. stavak (2) mijenja se i glasi:

"(2) Ministar obrane premješta časnike."

Iza stavka (2) dodaje se novi stavak (3), koji glasi:

"(3) Načelnik Zajedničkog stožera Oružanih snaga postavlja dočasnike i vojnike."

Članak 20.

U članku 158. u stavku (2) iza riječi "osim" brišu se riječi: "časnika u činu", u istom stavku u trećem retku iza riječi "beretki" brišu se riječi: "časnika u činu".

U stavku (4) Zakona na hrvatskome jeziku, riječ "pukova" zamjenjuje se riječju "pukovnija", a riječi: "svoga puka" zamjenjuju se riječima: "svoje pukovnije".

U stavku (5) Zakona na hrvatskome jeziku riječ "puka" zamjenjuje se riječju "pukovnije".

U stavku (6) iza riječi "osim" brišu se riječi: "časnika u činu".

U stavku (7) na početku rečenice brišu se riječi: "časnici u činu", a riječ "general" zamjenjuje se riječju "generali", u istom stavku u trećem retku brišu se riječi: "časnici u činu", a riječ "general" zamjenjuje se riječju "generali".

Članak 21.

U članku 164. u stavku (4) iza riječi "kade tima" stavlja se točka, a preostali dio teksta se briše.

Članak 22.

U članku 165. stavak (3) briše se, a dosadašnji st. (4), (5), (6) i (7) postaju st. (3), (4), (5) i (6).

Članak 23.

U članku 175. stavak (4) briše se.

Članak 24.

U članku 9. stavak (1), članku 10. stavak (1), članku 15. u prvom retku, članku 23, članku 42. st. (1) i (2), članku 43. st. (1) i (2), članku 83. stavak (1) u prvom retku, članku 125. stavak (1),

članku 127. stavak (1) i članku 128. riječ "djelatno" u različitim padežima se briše.

Članak 25.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH."

PSBiH broj 388/09
13. srpnja 2009. godine
Sarajevo

Predsjedatelj Zastupničkoga doma Parlamentarne skupštine BiH	Predsjedatelj Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH
Beriz Belkić, v. r.	Pija Filipović, v. r.

353

На основу члана IV 4. а) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине на 57. седници Представничког дома, одржаној 8. јула 2009. године и на 33. седници Дома народа, одржаној 23. јула 2009. године, усвојила је

ЗАКОН

О ЗАБРАНИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

ГЛАВА I - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.
(Предмет Закона)

- (1) Овим законом успоставља се оквир за остваривање истих права и могућности свим лицима у Босни и Херцеговини и уређује систем заштите од дискриминације.
- (2) У складу са Уставом Босне и Херцеговине и међународним стандардима којима се односе на људска права и основне слободе, овим законом утврђују се одговорности и обавезе законодавне, судске и извршне власти у Босни и Херцеговини, као и правних лица и појединаца који врше јавна овлашћења (у даљем тексту: надлежне институције Босне и Херцеговине), да савојим деловањем омогуће заштиту, промоцију и стварање услова за једнако поступање.

Члан 2.
(Дискриминација)

- (1) Дискриминацијом, у смислу овог закона, сматра се свако различито поступање, укључујући свако искључивање, ограничавање или давање предности утврђено на стварним или претпостављеним основама према било којем лицу или групи лица на основу њихове расе, боје коже, језика, вере, етничке припадности, националног или социјалног поријекла, везе с националном мањином, политичког или другог увјерења, имовног стања, чланства у синдикату или другом удружењу, образложења, као и свака друга околност која има за врху или последицу да било којем лицу онемогући или угрожавају признавање, уживање или остваривање на равноправној основи права и слобода у свим областима јавног живота.
- (2) Забрана дискриминације примјењује се на све јавне органе као и на сва физичка или правна лица, како у јавном тако и у приватном сектору, у свим областима, а на основу: запослења, чланства у професионалним организацијама, образовања, обухвата, здравства, социјалне заштите, добара и услуга намењених јавности и јавним мјестима, те обављања привредних активности и јавних услуга.

ГЛАВА II - ОБЛИЦИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ**Члан 3.**

(Облици дискриминације)

- (1) Непосредна дискриминација је свако различито поступање по основама одређеним у члану 2. овог закона, односно свако дјеловање или пропуштање дјеловања када је неко лице или група лица доведена или је била или би могла да буде доведена у неповољнији положај за разлику од неког другог лица или групе лица у сличним ситуацијама.
- (2) Посредна дискриминација подразумева сваку ситуацију у којој, на изглед неутрална одредба, критеријум или пракса, има или би имала ефекат довођења неког лица или групе лица у неповољан или мање повољан положај у односу на друга лица.

Члан 4.

(Остали облици дискриминације)

- (1) Узнемиравање се сматра дискриминацијом свакој ситуацији у којој понашање везано уз један од наведених основа из члана 2. овог закона има за сврху или чији је ефекат повреда достојанства лица и стварање застрашујућег, непријатељског, деградирајућег, понижавајућег или увредљивог амбијента.
- (2) Полно узнемиравање је сваки облик нежељеног вербалног, невербалног или физичког понашања полне природе чији је циљ или ефекат повреда достојанства лица, посебно када ће се њиме створити застрашујући, непријатељски, деградирајући, понижавајући или увредљив амбијент.
- (3) Мобинг је облик нефизичког узнемиравања на радном мјесту који подразумева понављање радњи које имају понижавајући ефекат на жртву чија је сврха или посљедица деградација радних услова или професионалног статуса запосленог.
- (4) Сегрегација је дјело којим (физичко или правно) лице одваја друга лица на основу једне од наведених основа из члана 2. овог закона, у складу с дефиницијом дискриминације садржаном у члану 2. овог закона.
- (5) Издавање налога другима за вршење дискриминације и помагање другима приликом дискриминације сматра се обликом дискриминације.
- (6) Подстицање на дискриминацију је свако заговарање националне, расне или вјерске мржње и забрањено је.

Члан 5.

(Изузеци од принципа једнаког поступања)

Законске мјере и радње неће се сматрати дискриминацијским када се своде на не повољно разликовање или различито поступање ако су засноване на објективној и разумној оправданости. Сљедеће мјере неће се сматрати дискриминацијским када се њима остварује легитиман циљ и ако постоји разуман однос пропорционалности између средстава која се користе и циља који се настоји реализовати и када:

- а) произлазе из спровођења или доношења привремених посебних мјера осмишљених било да се пријече или надокнаде штете којој је група лица трпела, а које су одређене основима наведеним у члану 2 овог закона, и то нарочито за припаднике угрожених група попут лица са инвалидитетом, припадника националних мањина, жена, трудница, дјеце, оmlадине, старијих лица и другог друштвено искључених лица, цивилних жртава рата, жртава у кривичним поступцима, раселиених лица, избјеглица и азиланата; односно да се омогући њихово пуно учешће у свим областима живота;
- б) су засноване на обилежју које се односи на било који од основа наведених у члану 2. овог закона када, у ограниченим околностима, због природе конкретних професионалних активности које се у питању или контекста у којима се извршавају, такво обилежје

представља стварни и одређујући услов у погледу одабира звања. Овај изузетак ће бити предмет повремених преиспитивања;

- ц) су засноване на разликовању, искључивању или давању предности у вези са запошљавањем као члана особље институције које се обавља у складу са доктринама, основним поставкама, догмама, вјерованима или учењима конкретне вјероисповијести или вјере, с обзиром да је разликовање, искључивање или давање предности извршено савјесно како не би дошло до повреде вјерских осјећања припадника те вјероисповијести или те вјере;
- д) одређују максималну старосну доб најпримјеренију за прекид радног односа и одређују старосну доб као услов за пензионисање;
- е) су засноване на држављанству на начин предвиђен законом;
- ф) су засноване на реализацији разумних прилагођавања с циљем да се обезбеди принцип једнаког поступања у односу на лица с инвалидитетом. Послодавец су тога према потреби у конкретном случају дужни да предузму одговарајуће мјере, ради омогућавања да лице са инвалидитетом оствари приступ, учествује, или напредује у запослењу, односно да учествује у обуци, ако такве мјере не намећу несразмјеран терет послодавцу;
- г) стављање у неповољнији положај при уређивању права и обавеза из породичног односа када је то одређено законом, а посебно с циљем заштите права и интереса дјете, што мора бити оправдано легитимном сврхом, заштитом јавног морала, као и поштовања брака у складу с одредбама породичних закона;
- х) приликом заснивања радног односа, укључујући чланство, те у дјеловању које је у складу с науком и пословањем регистрованих цркава и вјерских заједница у БиХ, као и друге јавне или приватне организације која дјелује у складу с уставом и законима, ако то захтијевају вјерске доктрине, увјерења или циљеви.

ГЛАВА III - ЗАШТИЂЕНА ПРАВА**Члан 6.**

(Област примјене)

- (1) Овај закон примјењује се на поступање свих јавних тијела на нивоу државе, ентитета, кантона и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, општинских инстинукција и тијела, те правних лица с јавним овлашћењима, као и на поступање свих правних и физичких лица, у свима посебно у сљедећим областима живота:
 - а) запошљавања, рада и радних услова, укључујући приступ запослењу, занимању и samozапосљавању као и радне услове, накнаде, напредовања у служби и отпуштања са посла;
 - б) образовања, науке и спорта. Доступност образовања не би требало да зависи од усљеничког статуса дјете или њихових родитеља;
 - ц) социјалне заштите, укључујући социјално осигурање, социјалне надокнаде, социјалну помоћ (надокнаде за становање, надокнаде за младе, итд.) и начин поступања према корисницима социјалне заштите;
 - д) здравствене заштите, укључујући доступност заштите и лијечења, и у односу на начин на који се пружа заштита и лијечење пацијенти;
 - е) обуке, укључујући почетно оспособљавање и стално стручно усавршавање, све врсте и све нивое професионалног усавршавања, напредног стручног усавршавања, доквалификације и преквалификације, укључујући и стицање практичног радног искуства;
 - ф) правосуђа и управе укључујући активности полиције и других службеника за спровођење закона, службеника пограничне контроле, војно и златворско особље. Конкретно, сва лица ће да буду једнака пред судовима и трибуналим;
 - г) становања, укључујући приступ становању, услове становања и раскид уговора о најму;
 - х) јавног информисања и медија;

- и) чланства у професионалним организацијама, укључујући чланство у организацији радника или послодавца или у било којој организацији чији чланови обављају неко одређено занимање; укљученост у такве организације и повољности које пружају такве организације;
- ј) робе и услуга намијењених јавности и јавним мјестима, укључујући, на примјер, приликом куповине робе у трговини, приликом подношења молбе за кредит у банци и у односу на приступ дискотекама, кафанима и ресторанима;
- к) обављања привредне дјелатности, укључујући право о тржној конкуренцији, односе између предузећа и односе између предузећа и државе;
- л) учешћа у културном и умјетничком стваралаштву;
- м) једнаком учешћу у јавном животу свих грађана;
- н) породице, при чему ће брачни другови уживати потпуну једнакост права као и одговорности у погледу брачне заједнице, током трајања брачне заједнице и њене раставе укључујући права и одговорности у погледу подизања дјете, у складу с одредбама породичног закона;
- о) права дјетета, укључујући оне мјере заштите које су потребне сходно њиховом статусу малолетника, од стране њихове породице, друштва и државе.

ГЛАВА IV - ИНСТИТУЦИЈЕ НАДЛЕЖНЕ ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Члан 7.

(Централна институција за заштиту од дискриминације)

- (1) Централна институција надлежна за заштиту од дискриминације је Омбудсмен за људска права Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Омбудсмен Босне и Херцеговине).
- (2) Омбудсмен Босне и Херцеговине у оквиру своје надлежности:
 - а) заступа појединачне и групне жалбе увезе и са дискриминацијом;
 - б) физичким и правним лицима које су поднеле жалбу због дискриминације пружа потребна обавјештења о њиховим правима и обавезама, те могућностима судске и друге заштите;
 - ц) поводом жалбе Омбудсмен Босне и Херцеговине може одлучити да не прихвати жалбу или да покрене поступак истраживања;
 - д) предлаже покретање поступка медијације у складу с одредбама Закона о медијацији;
 - е) прикупља и анализира статистичке податке о случајевима дискриминације;
 - ф) подноси годишња извјештаја према потреби и ванредне извјештаје о појавама дискриминације Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, Парламенту Федерације Босне и Херцеговине, Народној скупштини Републике Српске и Скупштини Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине;
 - г) информисе јавност о појавама дискриминације;
 - х) на сопствену иницијативу сprovodi истраживања у области дискриминације;
 - и) даје мишљења и препоруке с циљем спречавања и сузбијања дискриминације, те предлаже одговарајућа законска и друга рјешења надлежним институцијама Босне и Херцеговине;
 - ј) има право да покрене и учествује у поступку за заштиту од дискриминације за прекршаје прописане овим законом;
 - к) прати законодавство и даје савјете законодавним и извршним органима;
 - л) подиже свијест о питањима везаним за расизам и расну дискриминацију у друштву;
 - м) унапређује политике и праксе које имају за циљ да осигурају једнако поступање.
- (3) Омбудсмен Босне и Херцеговине при изradi и редовних извјештаја, мишљења и препорука о појавама дискриминације сарађује са организацијама цивилног друштва којима се

баве заштитом и промовисањем људских права и организацијама којима се баве заштитом права група и изложених високом ризику дискриминације.

- (4) Омбудсмен Босне и Херцеговине пружа помоћ лицима или групама лица које се обраћају међународним тијелима за заштиту од дискриминације у давању упута, савјета, консултација у току поступка, предлога и препорука.
- (5) Институција Омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине ће у сврху остваривања своје надлежности успоставити посебан одјел који би искључиво учињено разматрао предмете наводне дискриминације у погледу поступања јавних тијела на нивоу државе, ентитета, кантона и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, општинских институција и тијела, те правних лица с јавним овлашћењима, као и поступања свих правних и физичких лица, у свим областима живота.
- У буџет Институције Омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине уврстиће се посебна буџетска ставка неопходна за функционисање специјалног одјела/ специјалних одјела за борбу против дискриминације.
- (6) Све државне институције, ентитетске, кантоналне и тијела Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, општинска, институције и правна лица с јавним овлашћењима, те остала правна и физичка лица дужна су, на захтјев Омбудсмена Босне и Херцеговине, најкасније у року од 30 дана од дана запрањања захтјева доставити тражене податке и документе.
- (7) Надлежне институције у Босни и Херцеговини обавезне су да сарађују са Омбудсменом Босне и Херцеговине и дају писмено одговоре и обавјештења у року који је Омбудсмен Босне и Херцеговине одредио и о ефекту препорука датих с циљем отклањања дискриминације.

Члан 8.

(Вођење евиденције и координација надлежних институција)

- (1) Надлежне институције у Босни и Херцеговини дужне су да воде редовну евиденцију свих случајева пријављених дискриминације, а прикупљене податке обавезно да доставе Министарству за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине.
- (2) Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, у оквиру законом утврђених надлежности, има обавезу, на основу прикупљених података о појавама и обиму дискриминације, најмање једном годишње да припреми Савјетну министара Босне и Херцеговине извјештај, а према потреби и посебно извјештаје који садрже предлог мјера за спречавање и сузбијање појава дискриминације у Босни и Херцеговини.
- (3) Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине дужно је да једном годишње, преко Савјета министара Босне и Херцеговине, извјештава и Парламентарну скупштину Босне и Херцеговине о појавама дискриминације и увезе и с тим предлаже конкретне законодавне или друге мјере.
- (4) У складу с одредбама овог члана, установиће се посебне евиденције у законодавним, извршним и судским органима ради евиденције случајева дискриминације утврђене у кривичним, парничним, ванпарничним и извршним поступцима.
- (5) Централна база података за почињена дјела дискриминације биће успостављена у Министарству за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине.
- (6) Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, у року од 90 дана од дана ступања на снагу овог закона, донијет ће Правилник о начину прикупљања података о предметима дискриминације у Босни и Херцеговини којим се дефинише садржај и изглед упитника

за прикупљање података о предметима дискриминације и остала питања везана за поступак прикупљања потребних података.

Члан 9.

(Праћење спровођења Закона)

Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине прати спровођење овог закона.

Члан 10.

(Сарадња са организацијама цивилног друштва)

У изради извјештаја, приликом припреме закона, стратегија и других планова који се односе на стање људских права и питања дискриминације, све надлежне институције обавезне су да сарађују с организацијама цивилног друштва које се баве заштитом и промовисањем људских права и организацијама које се баве заштитом права лица и група лица изложених високом ризику од дискриминације.

ГЛАВА V - ПОСТУПЦИ ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Члан 11.

(Заштита у постојећим поступцима)

- (1) Свако лице или група лица која сматра да је дискриминисана може тражити заштиту својих права путем постојећих судских и управних поступака.
- (2) У случајевима у којима повреда права на једнако поступање произлази из управног акта, жалба у управном поступку и евентуално покретање управног спора на основу заштите од дискриминације, а којом се захтијева поништење таквог управног акта, неће спријечити лице из става (1) овог члана да покрене судски поступак за заштиту од дискриминације.
- (3) Сви конкретни захтјеви наведени у члану 12. овог закона, као појединачни или заједнички, могу се тражити у сврху подношења тужбе у парничном поступку.

Члан 12.

(Посебне тужбе за заштиту од дискриминације)

- (1) Лице или група лица која су изложена било којем облику дискриминације, према одредбама овог закона, овлашћени су да поднесу тужбу и да траже:
 - а) утврђивање да је туженик повриједио тужиочево право на једнако поступање, односно да радња коју је предузео или пропустио може непосредно довести до повреде права на једнако поступање (тужба за утврђивање дискриминације);
 - б) забрану предузимања радњи којима се крши или се може прекршити тужиочево право на једнако поступање, односно да се изврше радње којима се уклања дискриминација или њене последице (тужба за забрану или отклањање дискриминације);
 - ц) да се надокнади материјална и нематеријална штета узрокована повредом права заштићених овим законом (тужба за надокнаду штете);
 - д) да се пресуда којом је утврђена повреда права на једнако поступање на трошак туженика објави у медијима, у случају када је дискриминација почињена кроз медије (штампане, принтане и електронске), односно било које врсте.
- (2) Суд и друга тијела која спроводе поступак дужна су да радње у поступку предузимају хитно, обезбјеђујући да све тврдње о дискриминацији буду што прије испитане.
- (3) Када се сви захтјеви заснивају на истом чињеничном и правном основу, захтјеви се могу истакнути заједно (кумулативно) у једној тужби којој се одлучује у парничном поступку, ако су сви захтјеви у међусобној вези и ако је исти суд стварно надлежан за сваки од тих захтјева.
- (4) О тужбама из става (1) овог члана одлучује надлежни суд примјењујући одредбе закона о парничном поступку који се

примјењују у Босни и Херцеговини, ако овим законом није другачије одређено.

Члан 13.

(Надлежност, рокови и извршење)

- (1) Ако овим законом није другачије прописано, а усклађено са законима о судовима у Босни и Херцеговини, за спорове по тужби из члана 12. овог закона надлежни су у првом и другом степену судови опште мјесне надлежности.
- (2) У поступцима прописаним у члану 12. овог закона увијек је дозвољена ревизија.
- (3) По основу тужбеног захтјева из члана 12. тач. б) и д) овог закона, надлежни суд може да одлучи да жалба не задржава извршење или да одређује краћи рок за испуњење радње која је наложена туженику.
- (4) Рок за подношење тужбе на основу члана 12. овог закона износи три мјесеца од дана сазнања о учињеној повреди и права, а најдуже једну годину од дана учињења повреде. Рок за подношење захтјева за ревизију износи три мјесеца од дана уручења другостепене пресуде.

Члан 14.

(Привремене мјере заштите)

Суд може у поступцима из чл. 11. и 12. овог закона одредити привремену мјеру сходно правилима закона о парничном поступку који се примјењују у Босни и Херцеговини.

Члан 15.

(Терет доказивања)

- (1) У случајевима када лице или група лица наводе чињенице у поступку из члана 12. овог закона, поткрепљујући наводе о томе да је забрана дискриминације прекршена, наводни прекршилац дужан је да докаже да није прекршио принцип једнаког поступања или за бране дискриминације у предмету расправе.
- (2) У случајевима у којима лице сматра да је сносило последице дискриминације, као доказ остварења права из става (1) овог члана могу се користити статистички подаци или базе података.
- (3) У случајевима када лице сматра да је сносило последице дискриминације због пропуштања разумног прилагођавања, терет доказивања лежи на противној страни.

Члан 16.

(Учествовање трећих лица)

- (1) У поступку који се покреће у складу са чланом 12. овог закона, може се као трећа страна на страни лица или групе лица која тврде да су жртве дискриминације придружити тијело, организација, установа, удружење или друго лице које се у оквиру своје дјелатности бави заштитом од дискриминације лица или групе лица о чијим се правима одлучује у поступку.
- (2) Суд ће допустити учествовање треће стране само уз пристанак лица на чијој страни се трећа страна жели умјешати.
- (3) Без обзира на исход парнице, трећа страна сама ће сносити трошкове свог учествовања у парници.

Члан 17.

(Колективна тужба за заштиту од дискриминације)

Удружења, тијела, установе или друге организације које су регистроване у складу са прописима који регулишу удруживање грађана у Босни и Херцеговини, а имају оправдан интерес за заштиту интереса одређене групе или се у оквиру своје дјелатности баве заштитом од дискриминације одређене групе лица, могу да поднесу тужбу против лица које је повриједило право на једнако поступање, ако учине вјероватни ма да је поступањем туженог повријеђено право на једнако поступање

већег броја лица кој а претежно припадају групи чија права тужилац штити.

Члан 18.

(Заштита лица које пријављује дискриминацију или учествују у поступку)

Ниједно лице које је пријавило дискриминацију или учествовало у правном поступку за заштиту од дискриминације неће трпјети никакве посљедице због таквог пријављивања или учествовања.

ГЛАВА VI - КАЗНЕНЕ (ПРЕКРШАЈНЕ) ОДРЕДБЕ

Члан 19.

(Повреда члана 2. став (2) овог закона)

- (1) Новчаном казном у износу од 1.500 КМ до 5.000 КМ казниће се за прекршај правно лице које доведе неко лице или групу лица у неповољан положај на основима набројаним у члану 2. (Дискриминација), став (1), на начин описан у чл. 3. (Облици дискриминације) и 4. (Остали облици дискриминације) овог закона.
- (2) Новчаном казном у износу од 700 КМ до 1.500 КМ казниће се за прекршај из става (1) овог члана и одговорно лице у државној, ентитетској и кантоналној институцији, институцији Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, општинској институцији, у правном лицу с јавним овлашћењима и у другом правном лицу.
- (3) За прекршај из става (1) овог члана такође ће се казнити и физичко лице, и то новчаном казном у износу од 550 КМ до 1.500 КМ.
- (4) Ако се прекршај из става (1) овог члана учини пропуштањем да се поступи по препоруци Омбудсмана Босне и Херцеговине, казниће се правно лице новчаном казном у износу од 2.500 КМ до 6.500 КМ, а одговорно лице у правном лицу или физичко лице казниће се новчаном казном у износу од 1.000 КМ до 3.000 КМ.
- (5) Ако се прекршај из става (1) овог члана учини пропуштањем да се поступи по налогу суда, новчаном казном у износу од 3.500 КМ до 10.000 КМ казниће се правно лице, а новчаном казном у износу од 2.000 КМ до 5.000 КМ казниће се одговорно лице у правном лицу или физичко лице.

Члан 20.

(Повреда члана 7. ст. (6) и (7) овог закона)

- (1) Новчаном казном у износу од 1.000 до 5.000 КМ казниће се правно лице за прекршај ако:
 - а) не достави податке или документе на захтјев Омбудсмана Босне и Херцеговине, односно ако их не достави у прописаном временском року, и не дозволи увид у њих, у супротности са чланом 7. (Централна институција за заштиту од дискриминације), став (6) овог закона;
 - б) не сарађује с Омбудсменом Босне и Херцеговине и не даје писмено одговоре или објашњења, односно не објављује о ефекту препорука датих с циљем отклањања дискриминације, у супротности са чланом 7. став (7) овог закона.
- (2) За прекршаје из става (1) овог члана такође ће се казнити и одговорно лице у државној, ентитетској и кантоналној институцији, институцији Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, општинској институцији, у правном лицу с јавним овлашћењима и у другом правном лицу, и то новчаном казном у износу од 500 до 1.500 КМ.
- (3) За прекршај из става (1) овог члана казниће се и физичко лице, и то новчаном казном у износу од 450 КМ до 1.000 КМ.

Члан 21.

(Повреда члана 18. овог закона)

- (1) Правно лице које је лице које је пријавило дискриминацију у доброј вјери, или лице које је на било који начин учествовало у поступку заштите од дискриминације доведе у неповољан положај на основу тога што је то лице пријавило дискриминацију или учествовало у поступку, у супротности са чланом 18. (Заштита лица које пријави дискриминацију или учествују у поступку) овог закона, казниће се за прекршај новчаном казном у износу од 1.000 КМ до 10.000 КМ.
- (2) За прекршаје из става (1) овог члана такође ће се казнити и одговорно лице у државној, ентитетској и кантоналној институцији, институцији Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, општинској институцији, у правном лицу с јавним овлашћењима и у другом правном лицу, и то новчаном казном у износу од 1.000 КМ до 3.500 КМ.
- (3) За прекршај из става (1) овог члана такође ће се казнити и физичко лице, и то новчаном казном у износу од 700 КМ до 2.000 КМ.
- (4) Ако прекршај из става (1) овог члана учини самјером одговорно лице у правном лицу, одговорно лице у правном лицу ће се казнити новчаном казном у износу од 2.000 КМ до 7.000 КМ, и ако је учини самјером физичко лице, физичко лице ће се казнити новчаном казном у износу од 1.500 до 4.000 КМ.

Члан 22.

(Заштитне мјере)

- (1) За прекршаје прописане овим законом могу се изрећи заштитне мјере одузимања предмета и забране обављања одређене професионалне дјелатности, пословне активности или дужности.
- (2) Заштитне мјере одузимања предмета обавезно се изричу сваки пут када је прекршај извршен коришћењем тих предмета, односно када су предмети били намијењени извршењу прекршаја или су предметима настали због извршења прекршаја.

Члан 23.

(Објављивање рјешења о прекршају)

Рјешење о прекршају прописано овим законом објављује се у јавним медијима доступним на цијелој територији Босне и Херцеговине.

ГЛАВА VII - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 24.

(Усаглашавање осталих прописа с овим законом)

- (1) У случају неусаглашености других закона с овим законом у поступцима по овом закону, примјењиваће се овај закон.
- (2) Сви закони и општи прописи биће усаглашени с одредбама овог закона у року од годину дана од дана његовог ступања на снагу.
- (3) Овај закон не прејудуцира одредбе и услове који су утврђени у међународним уговорима и споразумима свјетских заједницама, чиме се не дира у њихову дјелатност, нормативност и организациону аутономију и принцип пуног уживања права вјерских слобода и изражавања.

Члан 25.

(Ступање на снагу)

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

ПСБиХ, број 405/09

23. јула 2009. године

Сарајево

Председавајући

Представничког дома

Парламентарне скупштине БиХ

Бериз Белкић, с. р.

Председавајући

Дома народа

Парламентарне скупштине БиХ

Илија Филиповић, с. р.

На основу члана IV . 4. а) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине на 57. седници Представничког дома, одржаној 8. јула 2009. године, и на 33. седници Дома народа, одржаној 23. јула 2009. године, усвојила је

ZAKON**O ZABRANI DISKRIMINACIJE****POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE**

Члан 1.

(Предмет Закона)

- (1) Овим законом успоставља се оквир за остваривање једнаких права и могућности свим лицима у Босни и Херцеговини и уређује систем заштите од дискриминације.
- (2) У складу са Уставом Босне и Херцеговине и међународним стандардима који се односе на људска права и основне слободе, овим законом утврђује се одговорности и обавезе законодавне, судске и извршне власти у Босни и Херцеговини, као и правних лица и појединаца који врше јавна овлашћења (у даљњем тексту: на длежне институције Босне и Херцеговине), да својим djelovanjem омогуће заштиту, промовирање и стварање услова за једнако поступање.

Члан 2.

(Дискриминација)

- (1) Дискриминацијом ће се, у смислу овог закона, сматрати свако различито поступање укључујући свако искључивање, ограничавање или давање предности утемељено на стварним или претпостављеним основима према било којем лицу или групи лица на основу њихове расе, боје коже, језика, вјере, етничке припадности, националног или социјалног поријекла, везе с националном мањином, политичког или другог увјерења, имовног стања, чланства у синдикату или другом удружењу, образовања, друштвеног положаја и пола, сполног изражавања или оријентације, као и свака друга околност која има за сврху или последицу да било којем лицу онемогући или угрожава признавање, уживање или остваривање на једнакој основи, права и слобода у свим областима јавног живота.
- (2) Забрана дискриминације примјењује се на све јавне органе као и на сва физичка или правна лица, и у јавном и у приватном сектору, у свим областима, а нарочито: запосленја, чланства у професионалним организацијама, образовања, обуке, становања, здравства, социјалне заштите, добара и услуга намијениjenih за јавне и јавним мјестима, те обављања привредних активности и јавних услуга.

POGLAVLJE II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Члан 3.

(Облици дискриминације)

- (1) Непосредна дискриминација је свако различито поступање по основима одређеним чланом 2. овог закона, односно свако djelovanje или пропуштање djelovanja када је неко лице или група лица доведена или била или би могла бити доведена на неповољнији положај за разлику од неког другог лица или групе лица у сличним ситуацијама.
- (2) Посредна дискриминација подrazумијева сваку ситуацију у којој, наизглед неутрална одредаба, критериј или пракса, има или

би имала утицај довођења неког лица или групе лица у неповољан или мање повољан положај у односу на друга лица.

Члан 4.

(Остали облици дискриминације)

- (1) Узнемираванје се сматра дискриминацијом у сва кој ситуацији у којој понашање везано за је дан од наведених основа из члана 2. овог закона има за сврху или чiji је ефекат повреда достојанства лица и стварање застрашујућег, непријателског, деградирајућег, понижавајућег или увредљивог окружења.
- (2) Сполно узнемираванје је сваки облик нежељеног вербалног, невербалног или физичког понашања сполне природе чiji је циљ или ефекат повреда достојанства лица, посебно када се њиме ствара застрашујуће, непријателско, деградирајуће, понижавајуће или увредљиво окружење.
- (3) Мобинг је облик нефизичког узнемираванја на радном мјесту који подrazумијева понављање радњи које имају понижавајући ефекат на жртву чiji је сврха или последица деградација радних услова или професионалног статуса запосленог.
- (4) Сегрегација је djело којим (физичко или правно) лице одваја друга лица на основу једне од набројаних основа из члана 2. овог закона, у складу с дефиницијом дискриминације садржаном у члану 2. овог закона.
- (5) Издавање налога другима за вршење дискриминације и помоганје другима приликом дискриминације сматра се обликом дискриминације.
- (6) Подстицање на дискриминацију је свако заговарање националне, расне или вјерске мржње и забрањено је.

Члан 5.

(Изузети од принципа једнаког поступања)

Законске мјере и радње неће се сматрати дискриминацијским када се свode на неповољно разликовање или различито поступање ако су засноване на објективној и разумној оправданости. Слједеће мјере неће се сматрати дискриминацијским када се њима остварује легитиман циљ и ако постоји разуман однос пропорционалности између средстава која се користе и циља који се настоји реализирати и када:

- a) произилазе из провођења или доношења привремених посебних мјера осмишљених било да се спрјеће или надокнаде штете које лица трпе а које су одређене основима наведеним у члану 2. овог закона и то нарочито за припаднике угрожених група, као што су: инвалидна лица, припадници националних мањина, жене, труднице, деца, омладина, старија лица и друга друштвено искључена лица, цивилне жртве рата, жртве у кривичним поступцима, раселјена лица, избјеглице и азиланти; односно да се омогући њихово пуно учешће у свим областима живота;
- b) су засноване на обилежју које се односи на било који од основа наведених у члану 2. овог закона када, у ограниченим околностима, због природе конкретних професионалних активности које су у питању или контекста у којем се извршавају, такво обилежје представља ствари и одређујући услов у погледу избора звања. Овај изузетак биће предмет повремених преиспитивања;
- c) су засноване на разликовању, искључивању или давању предности у вези са запошљавањем као члана особља институције које се обавља у складу с доктринама, основним поставкама, догматама, вјеровањима или учењима конкретне вјероисповјести или вјере, с обзиром да је разликовање, искључење или давање предности извршено савјесно како не би дошло до повреде вјерских осјећања припадника те вјероисповјести или те вјере;
- d) одређују максималну старосну доб најпримјеренију за прекид радног односа и одређују старосну доб као услов за пензионисање;
- e) су засноване на држављанству на начин предвиђен законом;
- f) су засноване на реализацији разумних циљева приликом осигуравања принципа једнаког поступања у

odnosu na invalidna lica. Poslodavci su zato prema potrebi u konkretnom slučaju dužni preduzeti odgovarajuće mjere, radi omogućavanja da invalidno lice ostvari pristup, učestvuje ili napreduje u zaposlenju, odnosno da učestvuje u obuci, ako takve mjere nameću nesrazmjerni teret poslodavcu;

- g) stavljanje u nepovoljniji položaj pri uređivanju prava i obaveza iz porodičnog odnosa kada je to određeno zakonom, a posebno s ciljem zaštite prava i interesa djece, što mora biti opravdano legitimnom svrhom, zaštitom javnog morala, kao i pogodovanju braka u skladu s odredbama porodičnih zakona;
- h) prilikom zasnivanja radnog odnosa, uključuju u članstvo, te u djelovanju koje je u skladu s naukom i poslovanjem registriranih crkava i vjerskih zajednica u BiH, kao i druge javne ili privatne organizacije koje djeluju u skladu sa ustavom i zakonima, ako to zahtijevaju vjerske doktrine, uvjerenja ili ciljevi.

POGLAVLJE III. ZAŠTIĆENA PRAVA

Član 6.

(Oblast primjene)

Ovaj zakon primjenjuje se na postupanje svih javnih tijela na nivou države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih lica s javnim ovlaštenjima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih lica, u svim a posebno u sljedećim oblastima:

- a) zapošljavanja, rada i radnih uslova, uključujući pristup zaposlenju, zanimanju i samozapošljavanju kao i radne uslove, naknade, na predovanja u službi i otpuštanja s posla;
- b) obrazovanja, nauke i sporta. Dostupnost obrazovanja ne bi trebalo da zavisi od useljeničkog statusa djece ili njihovih roditelja;
- c) socijalne zaštite, uključujući i socijalno osiguranje, socijalne naknade, socijalnu pomoć (naknade za stanovanje, naknade za mlade, itd.) i način postupanja prema korisnicima socijalne zaštite;
- d) zdravstvene zaštite, uključujući dostupnost zaštite i liječenja, i u odnosu na način na koji se pruža zaštita i liječe pacijenti;
- e) obuke uključujući početno osposobljavanje i stalno stručno usavršavanje, sve vrste i sve nivoje profesionalnog usmjeravanja, naprednog stručnog usavršavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije, uključujući i sticanje praktičnog radnog iskustva;
- f) pravosuđa i uprave, uključujući aktivnosti policije i drugih službenika za provođenje zakona, službenika pogranične kontrole, vojno i zatvorsko osoblje. Konkretno, sva lica bit će jednaka pred sudovima i tribunalima;
- g) stanovanja uključujući pristup stanovanju, uslove stanovanja i raskid ugovora o najmu;
- h) javnog informiranja i medija;
- i) članstva u profesionalnim organizacijama, uključujući članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca ili u bilo kojoj organizaciji čiji članovi obavljaju neko određeno zanimanje; uključenost u takve organizacije i pogodnosti koje pružaju takve organizacije;
- j) roba i usluga namijene njenih javnosti i javnim mjestima, uključujući npr. prilikom kupovine robe u trgovini, prilikom podnošenja molbe za zajam u banci i u odnosu na pristup diskotekama, kaficima i restoranima;
- k) obavljanja privredne djelatnosti, uključujući pravo o tržišnoj konkurenciji, odnose između preduzeća i odnose između preduzeća i države;
- l) učešća u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu;
- m) jednakom učešću u javnom životu svih građana;
- n) porodice, pri čemu će bračni drugovi uživati potpunu jednakost prava kao i odgovornosti u pogledu bračne zajednice, tokom trajanja bračne zajednice i njene rastave

uključujući i prava i odgovornosti u pogledu podizanja djece, u skladu s odredbama porodičnog zakona;

- o) prava djeteta, uključujući one mjere zaštite koje su potrebne shodno njihovom statusu maloljetnika, od strane njihove porodice, društva i države.

POGLAVLJE IV. INSTITUCIJE NADLEŽNE ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Član 7.

(Centralna institucija za zaštitu od diskriminacije)

- (1) Centralna institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ombudsmen Bosne i Hercegovine).
- (2) Ombudsmen Bosne i Hercegovine u okviru svoje nadležnosti:
 - a) zaprima pojedinačne i grupne žalbe u vezi s diskriminacijom;
 - b) fizičkim i pravnim licima koja su podnijela žalbu zbog diskriminacije daje potrebna obavještenja o njihovim pravima i obavezama, te mogućnostima sudske i druge zaštite;
 - c) povodom žalbe Ombudsmen Bosne i Hercegovine može odlučiti da ne prihvati žalbu ili da pokrene postupak istraživanja;
 - d) predlaže pokretanje postupka medijacije u skladu s odredbama Zakona o medijaciji;
 - e) prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije;
 - f) podnosi godišnji, a prema potrebi i vanredne izvještaje o pojavama diskriminacije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
 - g) informira javnost o pojavama diskriminacije;
 - h) na vlastitu inicijativu, provodi istraživanja u oblasti diskriminacije;
 - i) daje mišljenja i preporuke s ciljem sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini;
 - j) ima pravo da pokreće i učestvuje u postupku za zaštitu od diskriminacije za prekršaje propisane ovim zakonom;
 - k) prati zakonodavstvo i daje savjete zakonodavcima i izvršnim organima;
 - l) podiže svijest o pitanjima vezanim za rasizam i rasnu diskriminaciju u društvu;
 - m) unapređuje politike i prakse koje imaju za cilj da osiguraju jednako postupanje.
- (3) Ombudsmen Bosne i Hercegovine pri izradi redovnih izvještaja, mišljenja i preporuka o pojavama diskriminacije saraduje s organizacijama civilnog društva koje se bave zaštitom i promoviranjem ljudskih prava i organizacijama koje se bave zaštitom prava grupa izloženih visokom riziku diskriminacije.
- (4) Ombudsmen Bosne i Hercegovine pruža pomoć licima ili grupama lica koja se obraćaju međunarodnim tijelima za zaštitu od diskriminacije u davanju uputstava, savjeta, konsultacija u toku postupka, prijedloga i preporuka.
- (5) Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine će u svrhu ostvarivanja svoje nadležnosti uspostaviti poseban odjel koji bi isključivo razmatrao predmete navodne diskriminacije u pogledu postupanja javnih tijela na nivou države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih lica s javnim ovlaštenjima, kao i postupanje svih pravnih i fizičkih lica, u svim oblastima života. U budžet Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine bit će uvrštena posebna budžetska stavka neophodna za funkcioniranje specijalnog odjela/specijalnih odjela za borbu protiv diskriminacije.

- (6) Sve državne institucije, entitetske, kantonalne i tijela Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinske, institucije i pravna lica s javnim ovlaštenjima, te ostala pravna i fizička lica dužna su, na zahtjev Ombudsmena Bosne i Hercegovine, najkasnije u roku od 30 dana od dana zahtjeva, dostaviti tražene podatke i dokumente.
- (7) Nadležne institucije u Bosni i Hercegovini obavezane su saradivati s Ombudsmenom Bosne i Hercegovine i davati pismeno odgovore i obavještenja u roku koji je Ombudsman Bosne i Hercegovine odredio i o efektu preporuka da tih s ciljem otklanjanja diskriminacije.

Član 8.

(Vođenje evidencije i koordinacija nadležnih institucija)

- (1) Nadležne institucije u Bosni i Hercegovini dužne su voditi redovnu evidenciju svih slučajeva prijavljene diskriminacije, a prikupljene podatke obavezno dostavljati Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.
- (2) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, u okviru zahtjeva utvrđenih nadležnosti, ima obavezu, na osnovu prikupljenih podataka o pojavama i obimu diskriminacije, najmanje je jednom godišnje pripremati Vijeću ministara Bosne i Hercegovine i izvještaj, a prema potrebi i posebne izvještaje koji sadrže prijedlog mjera za sprečavanje i suzbijanje pojava diskriminacije u Bosni i Hercegovini.
- (3) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine dužno je jednom godišnje izvještavati, posredstvom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, i Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine o pojavama diskriminacije i u vezi s tim predlagati konkretne zakonodavne ili druge mjere.
- (4) U skladu s odredbama ovog člana, ustanovit će se posebne evidencije u zakonodavstvu, izvršnim i sudskim organima radi evidencije slučajeva diskriminacije utvrđene u krivičnim, parničnim, vanparničnim i izvršnim postupcima.
- (5) Centralna baza podataka za počinjena djela diskriminacije bit će uspostavljena u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.
- (6) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine će, u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti pravilnik o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u Bosni i Hercegovini kojim se definiše sadržaj i izgled upitnika za prikupljanje podataka o predmetima diskriminacije i ostala pitanja vezana za postupak prikupljanja potrebnih podataka.

Član 9.

(Praćenje provođenja Zakona)

Provođenje ovog zakona prati Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

Član 10.

(Saradnja s organizacijama civilnog društva)

U izradi izvještaja, prilikom pripreme zakona, strategija i drugih planova koji se odnose na stanje ljudskih prava i pitanja diskriminacije sve nadležne institucije obavezne su saradivati s organizacijama civilnog društva koje se bave zaštitom i promoviranjem ljudskih prava i organizacijama koje se bave zaštitom prava lica i grupa lica izloženih visokom riziku od diskriminacije.

POGLAVLJE V. POSTUPCI ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Član 11.

(Zaštita u postojećim postupcima)

- (1) Svako lice ili grupa lica koja smatra da je diskriminirana može tražiti zaštitu svojih prava putem postojećih sudskih i upravnih postupaka.
- (2) U slučajevima u kojima povreda prava na jednako postupanje proizilazi iz upravnog akta, žalba u upravnom postupku i eventualno pokretanje upravnog spora na osnovu zaštite od diskriminacije, a kojom se zahtjeva poništenje

takvog upravnog akta, neće spriječiti lice iz stava (1) ovog člana da pokrene sudski postupak za zaštitu od diskriminacije.

- (3) Svi konkretni zahtjevi navedeni u članu 12. ovog zakona, kao pojedinačni ili zajednički, mogu se tražiti u svrhu podnošenja tužbe u parničnom postupku.

Član 12.

(Posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije)

- (1) Lice ili grupa lica koja su izložena a bilo kojom obliku diskriminacije, prema odredbama ovog zakona, ovlašteni su da podnesu tužbu i traže:
- utvrđivanje da je tuženi povrijedio tužiočevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je preduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđivanje diskriminacije);
 - zabranu preduzimanja radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiočevo pravo na jednako postupanje, odnosno da se izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njene posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije);
 - da se nadoknadi materijalna i nematerijalna šteta uzrokovana povredom prava zaštićenih ovim zakonom (tužba za naknadu štete);
 - da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženog objavi u medijima, u slučaju kada je diskriminacija počinjena kroz medije (štampane, printane i elektronske), odnosno bilo koje vrste.
- (2) Sud i druga tijela koja provode postupak dužna su radnje u postupku preduzimati hitno, osiguravajući da se sve tvrdnje o diskriminaciji što prije ispituju.
- (3) Kada se svi zahtjevi zasnivaju na istom činjeničnom i pravnom osnovu, zahtjevi se mogu istaći zajedno (kumulativno) u jednoj tužbi o kojoj se odlučuje u parničnom postupku, ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi i ako je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva.
- (4) O tužbama iz stava (1) ovog člana odlučuje nadležni sud primjenjujući odredbe zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Član 13.

(Nadležnost, rokovi i izvršenje)

- (1) Ako ovim zakonom nije drugačije propisano, a u skladu sa zakonima o sudovima u oba entiteta i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, za sporove po tužbi iz člana 12. ovog zakona nadležni su u prvom i drugom stepenu sudovi opće mjesne nadležnosti.
- (2) U postupcima propisanim u članu 12. ovog zakona uvijek je dozvoljena revizija.
- (3) Po osnovu tužbenog zahtjeva iz člana 12. tačka b) i d) ovog zakona nadležni sud može odlučiti da žalba ne zahtjeva izvršenje ili određuje kraći rok za ispunjenje radnje koja je naložena tuženom.
- (4) Rok za podnošenje tužbe na osnovu člana 12. ovog zakona je tri mjeseca od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najduže jednu godinu od dana učinjenja povrede. Rok za podnošenje zahtjeva za reviziju je tri mjeseca od dana uručivanja drugostepene presude.

Član 14.

(Privremene mjere osiguranja)

Sud može u postupcima iz čl. 11. i 12. ovog zakona odrediti privremenu mjeru shodno pravilima zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

Član 15.

(Teret dokazivanja)

- (1) U slučajevima kada lice ili grupa lica navode činjenice u postupku iz člana 12. ovog zakona, potkrepljujući navode o tome da je zabrana diskriminacije prekršena, navodni prekršilac dužan je dokazati da nije prekršio princip

jednakog postupanja ili zabrane diskriminacije u predmetu rasprave.

- (2) U slučajevima u kojima lice smatra da je snosilo posljedice diskriminacije, kao dokazno sredstvo za ostvarenje prava iz stava (1) ovog člana mogu se koristiti i statistički podaci ili baze podataka.
- (3) U slučajevima kada lice smatra da je snosilo posljedice diskriminacije zbog propuštanja razumnog prilagođavanja, teret dokazivanja leži na protivnoj strani.

Član 16. (Učešće trećih lica)

- (1) U postupku koji se pokreće u skladu s članom 12. ovog zakona može se kao treća strana na strani lica ili grupe lica koja tvrde da su žrtve diskriminacije pridružiti tijelo, organizacija, ustanova, udruženje ili drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti baviti zaštitom od diskriminacije lica ili grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku.
- (2) Sud će dopustiti učešće treće strane samo uz pristanak lica na čijoj strani se treća strana želi umiješati.
- (3) Bez obzira na ishod parnice, treća strana sama snosi troškove svog učešća u parnici.

Član 17.

(Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije)

Udruženja, tijela, ustanove ili druge organizacije koje su registrirane u skladu s propisima koji reguliraju udruživanje građana u Bosni i Hercegovini, a imaju opravdani interes za zaštitu interesa određene grupe ili se u okviru svoje djelatnosti bave zaštitom od diskriminacije određene grupe lica, mogu podnijeti tužbu protiv lica koje je povrijedilo pravo na jednako postupanje, ako učine vjerovatnim da je postupanjem tuženog povrijedeno pravo na jednako postupanje veće grupe lica koja uglavnom pripadaju grupi čija prava tužilac štiti.

Član 18.

(Zaštita lica koja prijavljuju diskriminaciju ili učestvuju u postupku)

Nijedno lice koje je prijavilo diskriminaciju ili učestvovalo u pravnom postupku za zaštitu od diskriminacije neće trpjeti nikakve posljedice zbog takvog prijavljivanja ili učestvovanja.

POGLAVLJE VI. KAZNENE (PREKRŠAJNE) ODREDBE

Član 19.

(Povreda člana 2. stav (2) ovog zakona)

- (1) Pravno lice koje dovede neko lice ili grupu lica u nepovoljan položaj na osnovama nabrojanim u članu 2. (Diskriminacija), stav (1), na način opisan u čl. 3. (Oblici diskriminacije) i 4. (Ostali oblici diskriminacije) ovog zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM.
- (2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i odgovorno lice u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brč ko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, u pravnom licu s javnim ovlaštenjima i u drugom pravnom licu, i to novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 1.500 KM.
- (3) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i fizičko lice, i to novčanom kaznom u iznosu od 550 KM do 1.500 KM.
- (4) Ako se prekršaj iz stava (1) ovog člana učini propuštanjem da se postupi po preporuci Ombudsmena Bosne i Hercegovine, pravno lice će se kazniti novčanom kaznom u iznosu od 2.500 KM do 6.500 KM, a odgovorno lice u pravnom licu ili fizičko lice kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.000 KM.
- (5) Ako se prekršaj iz stava (1) ovog člana učini propuštanjem da se postupi po nalogu suda, pravno lice će se kazniti novčanom kaznom u iznosu od 3.500 KM do 10.000 KM a odgovorno lice u pravnom licu ili fizičko lice kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 5.000 KM.

Član 20.

(Povreda člana 7. st. (6) i (7) ovog zakona)

- (1) Pravno lice kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 5.000 KM ako:
 - a) ne dostavi podatke ili dokumente na zahtjev Ombudsmena Bosne i Hercegovine, odnosno ako ih ne dostavi u propisanom roku i ne dozvoli uvid u njih, u suprotnosti s članom 7. (Centralna institucija za zaštitu od diskriminacije), stav (6) ovog zakona;
 - b) ne saraduje s Ombudsmenom Bosne i Hercegovine i ne daje pismeno odgovore ili obavještenja, odnosno ne izvijesti o učinku preporuka datih s ciljem otklanjanja diskriminacije, u suprotnosti s članom 7. stav (7) ovog zakona.
- (2) Za prekršaje iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i odgovorno lice u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brč ko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, u pravnom licu s javnim ovlaštenjima i u drugom pravnom licu, i to novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM.
- (3) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i fizičko lice, i to novčanom kaznom u iznosu od 450 KM do 1.000 KM.

Član 21.

(Povreda člana 18. ovog zakona)

- (1) Pravno lice koje lice koje je prijavilo diskriminaciju u dobroj vjeri ili lice koje je na bilo koji način učestvovalo u postupku zaštite od diskriminacije dovede u nepovoljan položaj na osnovu toga što je to lice prijavilo diskriminaciju ili učestvovalo u postupku, u suprotnosti s članom 18. (Zaštita lica koja prijavljuju diskriminaciju ili učestvuju u postupku) ovog zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 10.000 KM.
- (2) Za prekršaje iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i odgovorno lice u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brč ko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, u pravnom licu s javnim ovlaštenjima i u drugom pravnom licu, i to novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.500 KM.
- (3) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i fizičko lice, i to novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 2.000 KM.
- (4) Ako prekršaj iz stava (1) ovog člana učini s namjerom odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u pravnom licu kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 7.000 KM, i ako je učini s namjerom fizičko lice, fizičko lice kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 4.000 KM.

Član 22.

(Zaštitne mjere)

- (1) Za prekršaje propisane ovim zakonom mogu se izreći zaštitne mjere oduzimanja predmeta i zabranjavanja obavljanja određene profesionalne djelatnosti, poslovne aktivnosti ili dužnosti.
- (2) Zaštitne mjere oduzimanja predmeta obavezno se izriču svaki put kada je prekršaj izvršen korištenjem tih predmeta, odnosno kada su predmeti bili namijenjeni izvršenju prekršaja ili su predmeti nastali zbog izvršenja prekršaja.

Član 23.

(Objavljivanje rješenja o prekršaju)

Rješenje o prekršaju propisano ovim zakonom objavljuje se u javnim medijima koji su dostupni na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

POGLAVLJE VII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 24.

(Usaglašavanje ostalih propisa s ovim zakonom)

- (1) U slučaju neusaglašenosti drugih zakona s ovim zakonom u postupcima po ovom zakonu, primjenjivat će se ovaj zakon.

- (2) Svi zakoni i opći propisi bit će usaglašeni s odredbama ovog zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Ovaj zakon ne prejudicira odredbe i uslove koji su utvrđeni u međunarodnim ugovorima i sporazumima s vjerskim zajednicama, čime se ne dira u njihovu djelatnu, normativnu i organizacionu autonomiju i princip punog uživanja prava vjerskih sloboda i izražavanja.

Član 25.

(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

PSBiH, broj 405/09
23. jula 2009. godine
Sarajevo

Predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH Beriz Belkić, s. r.	Predsjedavajući Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH Ilija Filipović, s. r.
---	--

Na temelj u članka I V.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 57. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 8. srpnja 2009. godine, i na 33. sjednici Doma naroda, održanoj 23. srpnja 2009. godine, usvojila je

ZAKON

O ZABRANI DISKRIMINACIJE

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet Zakona)

- (1) Ovim se Zakonom uspostavlja okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama u Bosni i Hercegovini i uređuje sustav zaštite od diskriminacije.
- (2) Sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine i međunarodnim standardima koji se odnose na ljudska prava i temeljne slobode, ovim se Zakonom utvrđuju odgovornosti i obveze zakonodavne, sudbene i izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i pravnih osoba i pojedinaca koji provode javne ovlasti (u daljnjem tekstu: na dležne institucije u Bosni i Hercegovini), da svojim djelovanjem omogućе z aštitu, promicanje i stvaranje uvjeta za jednako postupanje.

Članak 2.

(Diskriminacija)

- (1) Diskriminacijom, u smislu ovoga Zakona, smatra t će se svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojoj osobi ili skupini osoba na osnovi njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugoj udruzi, obrazovanja, društvenog položaja i spola, spolnog izražavanja ili orijentacije, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogućу ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim područjima javnoga života.
- (2) Zabrana diskriminacije primjenjuje se na svaka javna tijela te na sve fizičke ili pravne osobe i u javnom i u privatnom sektoru, u svim područjima, kakve su naročito: zaposlenje, članstvo u profesionalnim udrugama, obrazovanje, obuka, stanovanje, zdravstvo, socijalna skrb, dobra i usluge namijenjene javnosti i javnim mjestima, obavljanje gospodarskih aktivnosti i javne usluge.

POGLAVLJE II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Članak 3.

(Oblici diskriminacije)

- (1) Neposredna diskriminacija je svako različito postupanje po osnovama određenim u članku 2. ovoga Zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neka osoba ili skupina osoba dovedena ili je bila ili bi mogla biti dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od neke druge osobe ili skupine osoba u sličnim situacijama.
- (2) Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled, ne utralna odredba, kriterij ili praksa ima ili bi imala učinak dovođenja neke osobe ili skupine osoba u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druge osobe.

Članak 4.

(Ostali oblici diskriminacije)

- (1) Uznemiravanje se smatra diskriminacijom u svakoj situaciji u kojoj ponašanje vezano uz jedan od navedenih osnova iz članka 2. ovoga Zakona ima za svrhu ili čiji je učinak povreda dostojanstva osobe i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog ozračja.
- (2) Spolno uznemiravanje jest svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne naravi, čija pojava ima za svrhu ili joj je učinak povreda dostojanstva osobe, posebice kada se njime stvarava zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo ozračje.
- (3) Mobing se smatra oblikom nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koje se ponavlja radnjama koje imaju ponižavajući učinak na žrtvu i ima za svrhu ili posljedicu degradaciju zaposlenikovih radnih uvjeta ili profesionalnog statusa.
- (4) Segregacija je djelo kojim (fizička ili pravna) osoba odvaja druge osobe na temelju jedne od nabrojanih osnova iz članka 2. ovoga Zakona, u skladu s definicijom diskriminacije sadržanom u članku 2. ovoga Zakona.
- (5) Izdavanje naloga drugugima za čišćenje i iskrinacije i pomaganje drugima u diskriminaciji smatra se oblikom diskriminacije.
- (6) Poticanje na diskriminaciju jest svako zagovaranje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje i zabranjeno je.

Članak 5.

(Iznimke od načela jednakog postupanja)

Zakonske mjere i radnje neće se smatrati diskriminacijskim kada se svode na nepovoljno razlikovanje ili različito postupanje ako su utemeljene na objektivnoj i razumnoj opravdanosti. Sljedeće mjere neće se smatrati diskriminacijskim kada se njima ostvaruje legitiman cilj i ako postoji razuman odnos razmjernosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se nastoji realizirati i kada:

- a) proizlaze iz provedbe ili donošenja privremenih posebnih mjera, osmišljenih kako bi se spriječile ili nadoknadile štete koje osobe trpe, a koje su određene osnovama navedenim u članku 2. ovoga Zakona i to naročito za pripadnike ugroženih skupina, poput: osoba s invaliditetom, pripadnika nacionalnih manjina, žena, trudnica, djece, mladeži, starijih osoba i drugih društveno isključenih osoba, civilnih žrtava rata, žrtava u kaznenim postupcima, raseljenih osoba, prognanika i azilanta; odnosno kako bi se omogućilo njihovo puno sudjelovanje u svim područjima života;
- b) su utemeljene na obilježju koje se odnosi na bilo koju od osnova navedenih u članku 2. ovoga Zakona kada, u ograničenim okolnostima, zbog naravi konkretnih profesionalnih aktivnosti koje su u pitanju ili okolnosti u kojima se provode, takvo obilježje je stvarni i određujući uvjet u pogledu odabira zvanja. Ova iznimka bit će predmetom povremenih preispitivanja;

- c) su utemeljene na razlikovanju, isključenju ili davanju prednosti u vezi sa zapošljavanjem kao člana osoblja institucije koje se čini u skladu s doktrinama, osnovnim postavkama, dogmama, vjerovanjima ili učenjima konkretne vjeroispovijesti ili vjere, budući da je razlikovanje, isključenje ili davanje prednosti učinjeno savjesno kako ne bi došlo do povrede vjerskih osjećaja pripadnika te vjeroispovijesti ili te vjere;
 - d) se njima određuje maksimalna dob najprimjenjivija za prekid radnog odnosa i određuje dob kao uvjet za mirovinu;
 - e) su utemeljene na državljanstvu na način predviđen zakonom;
 - f) su utemeljene na realizaciji razumne prilagodbe s ciljem osiguranja načela jednakog postupanja u odnosu na osobe s invaliditetom. Poslodavci su stoga, prema potrebi, u konkretnom slučaju dužni poduzeti odgovarajuće mjere kako bi omogućili osobi s invaliditetom da ostvari pristup, sudjeluje ili napreduje u zaposlenju, odnosno da sudjeluje u obuci, ako o takve mjere ne namjerava nerazmjernu teret poslodavcu;
 - g) se stavlja u nepovoljniji položaj pri uređivanju prava i obveza iz obiteljskog odnosa kada je to određeno zakonom, a osobito s ciljem zaštite prava i interesa djece, što mora biti opravdano legitimnom svrhom, zaštitom javnog morala, kao i pogodovanju braka sukladno odredbama obiteljskih zakona;
 - h) se prilikom zasnivanja radnog odnosa, uključuje u članstvo, kao i u djelovanju koje je sukladno nauku i poslanju registriranih crkava i vjerskih zajednica u BiH, te druge javne ili privatne organizacije koje djeluju u skladu s ustavom i zakonom, ako to zahtijevaju vjerske doktrine, uvjerenja ili ciljevi.
- j) roba i usluga namije njenih javnosti i javnim mjestima, uključujući, primjerice, pri kupovini roba u trgovini, pri podnošenju molbe za zajam u banci i u odnosu na pristup diskotekama, kafićima i restoranima;
 - k) obavljanja gospodarske djelatnosti, uključujući pravo o tržišnom natjecanju, odnose između poduzeća i države;
 - l) sudjelovanja u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu;
 - m) jednakom sudjelovanju svih građana u javnom životu;
 - n) obitelji, pri čemu će bračni drugovi uživati potpunu jednakost prava i odgovornosti glede bračne zajednice tijekom trajanja bračne zajednice i njezine razine, uključujući i prava i odgovornosti glede podizanja djece, sukladno odredbama obiteljskog zakona.
 - o) prava djeteta, uključujući i mjere zaštite koje su potrebne shodno njihovom statusu maloljetnika od njihove obitelji, društva i države.

POGLAVLJE III. ZAŠTIĆENA PRAVA

Članak 6.

(Područje primjene)

Ovaj Zakon primjenjuje se na postupanje svih javnih tijela na razini države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih osoba, u svim područjima života, a posebice u sljedećim područjima:

- a) zapošljavanja, rada i radnih uvjeta, uključujući pristup zaposlenju, zanimanju i samozapošljavanju, kao i radne uvjete, potpore, promicanja u službi i otpuštanja s posla;
- b) obrazovanja, znanosti i športa. Dostupnost obrazovanja ne bi trebala ovisiti o useljeničkom statusu djeteta ili njihovih roditelja;
- c) socijalne skrbi, uključujući socijalno osiguranje, socijalne naknade, socijalnu potporu (naknade za stanovanje, naknade za mlade žite itd.) i način postupanja prema korisnicima socijalne skrbi;
- d) zdravstvene zaštite, uključujući dostupnost zaštite i liječenja, i u odnosu na način na koji se pruža zaštita i liječenje pacijenti;
- e) obuke, uključujući početno osposobljavanje i stalno stručno usavršavanje, sve vrste i sve razine profesionalnog usmjeravanja, naprednog stručnog usavršavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije, uključujući i stjecanje praktičnog radnog iskustva;
- f) pravosuđa i uprave, uključujući poslove policije i drugih službenika za provedbu zakona, službenika pogranične kontrole, vojno i zatorsko osoblje. Konkretno, sve osobe bit će jednake pred sudovima i tribunalima;
- g) stanovanja, uključujući pristup stanovanju, uvjete stanovanja i raskid ugovora o najmu;
- h) javnog informiranja i medija;
- i) članstva u profesionalnim udrugama, uključujući članstvo u udrugama radnika ili poslodavaca ili u bilo kojoj organizaciji čiji članovi obavljaju određeno zanimanje; uključenost u takve udruge i pogodnosti koje pružaju takve udruge;
- j) roba i usluga namije njenih javnosti i javnim mjestima, uključujući, primjerice, pri kupovini roba u trgovini, pri podnošenju molbe za zajam u banci i u odnosu na pristup diskotekama, kafićima i restoranima;
- k) obavljanja gospodarske djelatnosti, uključujući pravo o tržišnom natjecanju, odnose između poduzeća i države;
- l) sudjelovanja u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu;
- m) jednakom sudjelovanju svih građana u javnom životu;
- n) obitelji, pri čemu će bračni drugovi uživati potpunu jednakost prava i odgovornosti glede bračne zajednice tijekom trajanja bračne zajednice i njezine razine, uključujući i prava i odgovornosti glede podizanja djece, sukladno odredbama obiteljskog zakona.
- o) prava djeteta, uključujući i mjere zaštite koje su potrebne shodno njihovom statusu maloljetnika od njihove obitelji, društva i države.

POGLAVLJE IV. INSTITUCIJE NADLEŽNE ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Članak 7.

(Središnja institucija za zaštitu od diskriminacije)

- (1) Središnja institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ombudsman Bosne i Hercegovine).
- (2) Ombudsman Bosne i Hercegovine u granicama svoje nadležnosti:
 - a) zaprima pojedinačne i skupne žalbe u vezi s diskriminacijom;
 - b) fizičkim i pravnim osobama koje su podnijele žalbu zbog diskriminacije pruža potrebne obavijesti o njihovim pravima i obvezama, te o mogućnostima sudske i druge zaštite;
 - c) povodom žalbe Ombudsman Bosne i Hercegovine može odlučiti da ne prihvati žalbu ili da pokrene istražni postupak;
 - d) predlaže pokretanje postupka medijacije u skladu s odredbama Zakona o medijaciji;
 - e) prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije;
 - f) podnosi godišnje, a prema potrebi i izvanredna izvješća o pojavama diskriminacije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
 - g) informira javnost o pojavama diskriminacije;
 - h) na vlastitu inicijativu provodi istraživanja u području diskriminacije;
 - i) daje mišljenja i preporuke radi sprečavanja i uzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja nadležnim institucijama Bosne i Hercegovine;
 - j) ima pravo pokrenuti i sudjelovati u postupku za zaštitu od diskriminacije za prekršaje propisane ovim Zakonom;
 - k) prati zakonodavstvo i daje savjete zakonodavcima i izvršnim tijelima;
 - l) podiže svijest o pitanjima vezanim za rasizam i rasnu diskriminaciju u društvu;
 - m) unapređuje politike i prakse koje imaju za cilj osigurati jednako postupanje.
- (3) Ombudsman Bosne i Hercegovine pri izradi redovnih izvješća, mišljenja i preporuka o pojavama diskriminacije surađuje s udrugama civilnog društva koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava i udrugama koje se bave zaštitom prava skupina izloženih visokom riziku diskriminacije.
- (4) Ombudsman Bosne i Hercegovine pruža pomoć osobama ili skupinama osoba koje se obraćaju međunarodnim tijelima za

- zaštitu od diskriminacije u davanju uputa, savjeta, konzultacija tijekom postupka, prijedloga i preporuka.
- (5) Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine će u svrhu ostvarivanja svoje nadležnosti uspostaviti poseban odjel koji će isključivo razmatrati predmete navodne diskriminacije u pogledu postupanja javnih tijela na razini države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kao i postupanje svih pravnih i fizičkih osoba u svim područjima života.
- U proračun Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine bit će uvrštena posebna proračunska stavka potrebna za funkcioniranje posebnog odjela/posebnih odjela za borbu protiv diskriminacije.
- (6) Sve državne, entitetske i kantonalne institucije, tijela Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinske institucije i pravne osobe s javnim ovlastima, te ostale pravne i fizičke osobe dužne su, na zahtjev Ombudsmana Bosne i Hercegovine, najkasnije u roku od 30 dana od dana za primanja zahtjeva dostaviti tražene podatke i dokumente.
- (7) Nadležne institucije Bosne i Hercegovine obvezne su surađivati s Ombudsmanom Bosne i Hercegovine i davati pisane odgovore i obavijesti u roku koji Ombudsman Bosne i Hercegovine odredi i o učinku preporuka danih s ciljem otklanjanja diskriminacije.

Članak 8.

(Vođenje evidencije i koordinacija nadležnih tijela)

- (1) Nadležne institucije Bosne i Hercegovine dužne su redovito voditi evidenciju o svim slučajevima prijavljenih diskriminacija, a prikupljene podatke obvezno dostavljati Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.
- (2) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine obvezno je, u granicama zahtjeva utvrđenih nadležnosti, na temelju prikupljenih podataka o pojavama i opsegu diskriminacije, najmanje jednom godišnje pripremati izvješće Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, a prema potrebi i posebna izvješća koja sadrže prijedlog mjera za sprečavanje i suzbijanje pojava diskriminacije u Bosni i Hercegovini.
- (3) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine dužno je putem Vijeća ministara Bosne i Hercegovine jednom godišnje izvješćivati i Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine o pojavama diskriminacije i u vezi s tim predlagati konkretne zakonodavne ili druge mjere.
- (4) Sukladno odredbama ovoga članka, bit će ustanovljene posebne evidencije u zakonodavnim, izvršnim i sudskim tijelima radi evidentiranja slučajeva diskriminacije utvrđenih u kaznenim, parničnim, izvanparničnim i ovršnim postupcima.
- (5) Središnja baza podataka za počinjena djela diskriminacije uspostaviti će se u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.
- (6) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine će u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona donijeti Pravilnik o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u Bosni i Hercegovini, kojim se utvrđuje sadržaj i izgled upitnika za prikupljanje podataka o predmetima diskriminacije i ostala pitanja u vezi s postupkom prikupljanja potrebnih podataka.

Članak 9.

(Praćenje provedbe Zakona)

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine prati provedbu ovoga Zakona.

Članak 10.

(Surađnja s organizacijama civilnoga društva)

U izradi izvješća te pripremi zakona, strategija i drugih planova koji se odnose na stanje ljudskih prava i pitanja diskriminacije sve nadležne institucije obvezne su surađivati s

organizacijama civilnoga društva koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava i organizacijama koje se bave zaštitom prava osoba i skupina osoba izloženih visokome riziku diskriminacije.

POGLAVLJE V. POSTUPCI ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Članak 11.

(Zaštita u postojećim postupcima)

- (1) Svaka osoba ili skupina osoba koja se smatra diskriminiranom može tražiti zaštitu svojih prava kroz postojeće sudske i upravne postupke.
- (2) U slučajevima kada povreda prava na jednako postupanje proizlazi iz upravnog akta, žalba u upravnom postupku i eventualno pokretanje upravnog spora po osnovi zaštite od diskriminacije, a kojom se zahtijeva poništenje takvog upravnog akta, neće spriječiti osobu iz stavka (1) ovoga članka da pokrene sudski postupak za zaštitu od diskriminacije.
- (3) Svi konkretni zahtjevi navedeni u članku 12. ovoga Zakona, kao pojedinačni ili zajednički, mogu se tražiti u svrhu podnošenja tužbe u parničnom postupku.

Članak 12.

(Posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije)

- (1) Osoba ili skupina osoba koje su izložene bilo kojem obliku diskriminacije, prema odredbama ovoga Zakona, ovlaštene su podnijeti tužbu i tražiti:
- utvrđivanje da je tuženik povrijedio tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je poduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđivanje diskriminacije);
 - zabranu poduzimanja radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno poduzimanje radnji kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije);
 - naknadu materijalne i nematerijalne štete prouzročene povredom prava zaštićenih ovim Zakonom (tužba za naknadu štete);
 - objavu u medijima presude kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika u slučaju kada je diskriminacija počinjena putem medija (tiskanih, printanih i elektroničkih), odnosno bilo koje vrste medija.
- (2) Sud i druga tijela koja provode postupak dužna su žurno poduzimati radnje u postupku, osiguravajući da sve tvrdnje o diskriminaciji budu što prije ispitane.
- (3) Kada su svi zahtjevi utemeljeni na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, zahtjevi se mogu podnijeti zajedno (kumulativno) u jednoj tužbi, o kojoj se odlučuje u parničnom postupku, ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi i ako je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva.
- (4) O tužbama iz stavka (1) ovoga člana odlučuje nadležni sud primjenjujući odredbe zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

Članak 13.

(Nadležnost, rokovi i izvršenje)

- (1) Ako ovim Zakonom nije drukčije propisano, a sukladno zakonima o sudovima obaju entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, nadležni za sporove po tužbi iz članka 12. ovoga Zakona u prvom i drugom stupnju su sudovi opće mjesne nadležnosti.
- (2) U postupcima propisanim u članku 12. ovoga Zakona uvijek je dozvoljena revizija.
- (3) Po osnovi tužbenog zahtjeva iz članka 12. toč. b) i d) ovoga Zakona, nadležni sud može odlučiti da žalba ne zahtijeva izvršenje ili određuje kraći rok za ispunjenje radnje naložene tuženiku.
- (4) Rok za podnošenje tužbe na osnovi članka 12. ovoga Zakona iznosi tri mjeseca od dana saznanja o počinjenju

povredi prava, a najdulje jednu godinu od dana činjenja povrede. Rok za podnošenje zahtjeva za reviziju iznosi tri mjeseca od dana uručenja drugostupanjske presude.

Članak 14.

(Privremene mjere osiguranja)

Sud može u postupcima iz čl. 1. i 12. ovoga Zakona odrediti privremenu mjeru shodno pravilima zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

Članak 15.

(Teret dokazivanja)

- (1) U slučajevima kada osoba ili skupina soba navode činjenice u postupku iz članka 12. ovoga Zakona, potkrepljujući navode o tome da je prekršena za brana diskriminacije, navodni je prekršitelj dužan dokazati da nije prekršio načelo jednakog postupanja ili zabrane diskriminacije u predmetu rasprave.
- (2) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije, kao dokaz za ostvarivanje prava iz stavka (1) ovoga članka mogu se koristiti i statistički podaci ili baze podataka.
- (3) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije zbog propuštanja razumne prilagodbe, teret dokazivanja leži na suprotnoj strani.

Članak 16.

(Sudjelovanje trećih osoba)

- (1) U postupku koji se pokreće sukladno članku 12. ovoga Zakona, kao treća stranka na strani osobe ili skupine osoba koje tvrde da su žrtve diskriminacije, može se pridružiti tijelo, organizacija, ustanova, udruga ili druga osoba koja se, u sklopu svoje djelatnosti, bavi zaštitom od diskriminacije osoba ili skupine osoba o čijim se pravima odlučuje u postupku.
- (2) Sud će dopustiti sudjelovanje treće stranke samo uz pristanak osobe na čiju se stranu treća stranka želi umiješati.
- (3) Bez obzira na ishod parnice, treća stranka snosi troškove svoga sudjelovanja u parnici.

Članak 17.

(Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije)

Udruge, tijela, ustanove ili druge organizacije koje su registrirane sukladno propisima kojim se regulira udruživanje građana u Bosni i Hercegovini, a imaju opravdani interes za zaštitu interesa određene skupine ili se u sklopu svoje djelatnosti bave zaštitom od diskriminacije određene skupine osoba, mogu podnijeti tužbu protiv osobe koja je povrijedila pravo na jednako postupanje ako učine vjerovatnim da je postupanjem tuženika povrijedeno pravo na jednako postupanje veće ga broja osoba koje pretežito pripadaju skupini čija prava štiti tužitelj.

Članak 18.

(Zaštita osoba koje prijavljuju diskriminaciju ili sudjeluju u postupku)

Nijedna osoba koja je prijavila diskriminaciju ili je sudjelovala u pravnom postupku za zaštitu od diskriminacije neće trpjeti nikakve posljedice zbog takva prijavljivanja ili sudjelovanja.

POGLAVLJE VI. KAZNENE (PREKRŠAJNE) ODREDBE

Članak 19.

(Povreda članka 2. stavak (2) ovoga Zakona)

- (1) Pravna osoba koja dovede neku osobu ili skupinu osoba u nepovoljan položaj po osnovama nabrojanim u članku 2. (Diskriminacija), stavak (1) na način opisan u čl. 3. (Oblici diskriminacije) i 4. (Ostali oblici diskriminacije) ovoga Zakona kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM.
- (2) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brč ko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u

drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 1.500 KM.

- (3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 550 KM do 1.500 KM.
- (4) Ako se prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini propuštanjem da se postupi po preporuci Ombudsmana Bosne i Hercegovine, kaznit će se pravna osoba novčanom kaznom u iznosu od 2.500 KM do 6.500 KM, a odgovorna osoba u pravnoj osobi ili fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.000 KM.
- (5) Ako se prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini propuštanjem da se postupi po nalogu suda, kaznit će se pravna osoba novčanom kaznom u iznosu od 3.500 KM do 10.000 KM, a odgovorna osoba u pravnoj osobi ili fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 5.000 KM.

Članak 20.

(Povreda članka 7. st. (6) i (7) ovoga Zakona)

- (1) Kaznit će se pravna osoba za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 5.000 KM ako:
 - a) ne dostavi podatke ili dokumente na zahtjev Ombudsmana Bosne i Hercegovine, odnosno ne dostavi ih u propisanom roku i ne dopusti uvid u njih protivno članku 7. (Središnja institucija za zaštitu od diskriminacije) stavak (6) ovoga Zakona,
 - b) ne suraduje s Ombudsmanom Bosne i Hercegovine i ne daje pisane odgovore ili obavijesti, odnosno ne izvijesti o učinku preporuka danih radi otklanjanja diskriminacije protivno članku 7. stavak (7) ovoga Zakona.
- (2) Za prekršaje iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brč ko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM.
- (3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 450 KM do 1.000 KM.

Članak 21.

(Povreda članka 18. ovoga Zakona)

- (1) Pravna osoba koja osobu koja je prijavila diskriminaciju u dobroj vjeri ili osobu koja je na bilo koji način sudjelovala u postupku zaštite od diskriminacije dovede u nepovoljan položaj na osnovi toga što je ta osoba prijavila diskriminaciju ili sudjelovala u postupku, protivno članku 18. (Zaštita osoba koje prijavljuju diskriminaciju ili sudjeluju u postupku) ovoga Zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 10.000 KM.
- (2) Za prekršaje iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brč ko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.500 KM.
- (3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 2.000 KM.
- (4) Ako prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini s namjerom odgovorna osoba u pravnoj osobi, kaznit će se odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 7.000 KM, a ako ga počini fizička osoba s namjerom, kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 4.000 KM.

Članak 22.

(Zaštitne mjere)

- (1) Za prekršaje propisane ovim Zakonom mogu se izreći zaštitne mjere oduzimanja predmeta i zabranjavanja

